

Farsund
kommune

Veileder

Forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme

FRA BEKYMRING TIL HANDLING

DET HVILER ET ANSVAR
PÅ HVER ENKELT AV OSS
I FOREBYGGINGEN AV
RADIKALISERING OG
VOLDELIG EKSTREMISME

STATSMINISTER ERNA SOLBERG

Innledning

Regjeringen ønsker en bred innsats for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme. Det kan være ulike grunner til at ungdom og unge voksne radikaliseres og er villige til å ty til vold for sine synspunkter. Det er nødvendig med tidlig innsats fra en rekke aktører for å øke mulighetene til å lykkes i det forebyggende arbeidet.

Denne veilederen er ment å gi fakta og tips om hvordan vi kan møte, følge opp og forebygge ekstremisme. Den er tiltenkt ansatte i politiet, helsestasjon, barnehage, skole (grunnskole, videregående skole og voksenopplæring), barnevern, rus- og psykisk helsearbeid, NAV, flyktingtjenesten og kultur- og fritid som arbeider med barn- og ungdom.

Farsund kommunes lokale politiråd – bestående av ordfører, rådmann, lensmann, kommunalsjef for oppvekst og kultur, kommunalsjef for helse og omsorg, enhetsleder for Lister barnevern, leder for fellestjenester og SLT koordinator har tatt initiativ til denne veilederen i nært samarbeid med ulike andre aktører. Representanter fra kommunens voksenopplæring, flyktingtjenesten/NAV, Husebyparken mottak, Koa Cocoon og Frivilligsentralen har deltatt i arbeidet.

Det lokale politiråd vil gjennom denne veilederen tilgjengeliggjøre relevant informasjon slik at førstelinjen øker sin evne til tidlig å oppdage ulike tegn på negativ utvikling hos enkeltindivid, og samtidig øker evnen til å sette inn relevante tiltak.

Andre kommuner som Oslo, Trondheim, Kristiansand og Lindesnesregionen har laget lignende veiledere som Farsund kommune har sett til i utarbeidelsen.

Fra bekymring til handling

Veilederen beskriver en handlingsløype fra bekymring til handling. Den inneholder kunnskap om bekymringstegn og risikofaktorer, om hva man gjør når bekymringen oppstår og hvilke tiltak som skal settes inn.

Veilederen skal være et verktøy for å forebygge all form for voldelig ekstremisme – det være seg politisk, ideologisk og/eller religiøs motivert ekstremisme og er rettet inn mot både barn, unge og voksne.

I første omgang er veilederen rettet mot kommunens ansatte i førstelinjetjenesten som NAV, skole, barnehage, barnevern, mottak, kultursektor, helse- og sosialapparat m.m. Men den er også rettet mot sivilsamfunnet for øvrig. Det kan være foresatte, øvrige familiemedlemmer, venner, naboer, kollegaer og/eller noen i foreninger, menigheter eller fritidsarenaer som er bekymret over økende grad av radikaliserings hos ungdom/voksen.

Om forebygging og tidlig innsats

Det er viktig å bygge arbeidet med å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme på de samme grunnprinsipper som generell forebygging av kriminalitet.

En inkluderende kommune der alle har mulighet for deltakelse ut fra sine egne ressurser og interesser vil virke forebyggende både på sosial utstøting, marginalisering og kriminalitet.

Barn, unge og voksne som opplever å bli sett hørt og møtt hver dag i et inkluderende miljø der de opplever tilhørighet og egenverdi vil stå godt rustet i møte med ulike utfordringer i livsløpet. Hver enkelt av oss har et ansvar for at alle opplever tilhørighet og trygghet i det samfunnet de bor og virker i, for bare på den måten kan man forhindre «utenforskap»

Tidlig innsats krever kunnskap om risikofaktorer og kunnskap om tegn på radikaliserings. Ved å gripe inn tidlig i en radikaliseringsprosess vil man kunne øke sannsynligheten for å lykkes å snu en uheldig utvikling.

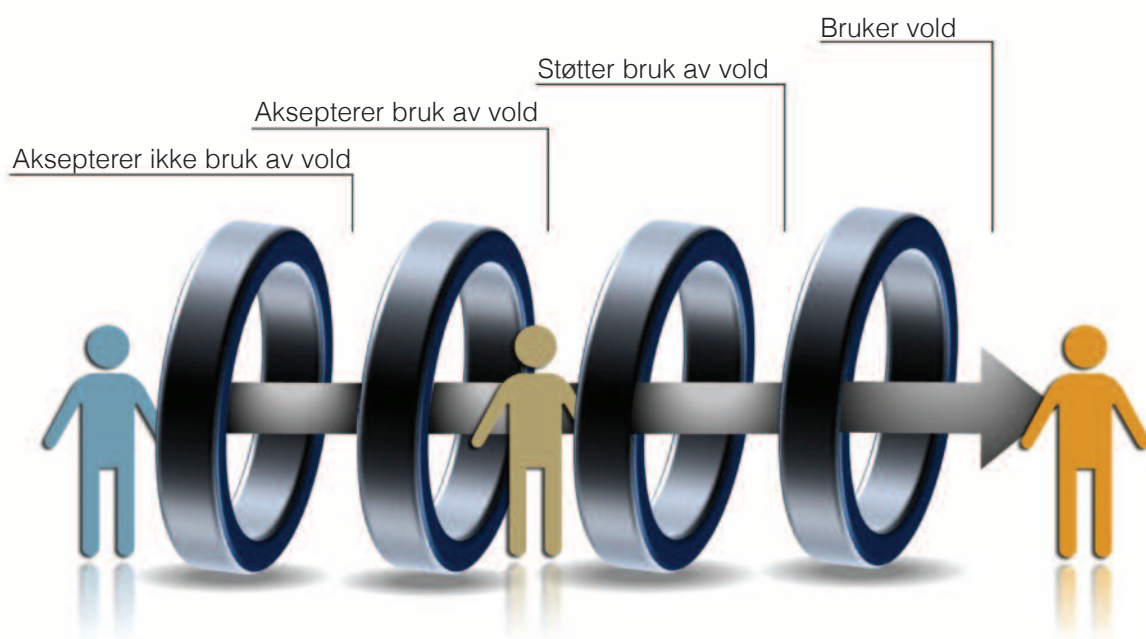
Det er viktig at det forebyggende arbeidet gjøres på en måte som ikke bidrar til stigmatisering og generalisering på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion eller sosioøkonomisk status.

Radikaliserings er en uforutsigbar og dynamisk prosess hvor mange faktorer spiller sammen.

Kunnskap om radikalisering og voldelig ekstremisme

Radikaliseringstunnelen

Radikaliseringsprosesser blir ofte beskrevet som det å gå inn i en tunnel. Inngangen til tunnelen er starten på radikaleringen. De som kommer ut i den andre enden av tunnelen er det vi kaller "ferdigradikaliserte".

De som er i radikaliseringstunnelen kan støtte bruk av vold, oppfordre andre til å begå vold, eller i ytterste konsekvens utøve volden selv. Noen personer går bare så vidt inn i tunnelen for så å gå ut igjen. Noen går et stykke og blir der inne i årevis eller kanskje hele livet. Hvor raskt en person beveger seg gjennom radikaliseringstunnelen, kan variere. De som ikke har blitt voldsutøvere, men som forblir i tunnelen med et ekstremistisk tankesett, kan fortsatt utgjøre en potensiell fare. Det kan være tilfeldigheter som kan drive dem lenger i radikaliseringsprosessen og til voldshandlinger.

Målsetningen med denne veilederen er å forhindre at personer går inn i radikaliseringstunnelen. Dersom de allerede befinner seg inne i denne tunnelen må vi handle på en slik måte som gjør at den enkelte klarer å snu i tunnelen.

Definisjon av sentrale begreper

Voldelig ekstremisme

Med voldelig ekstremisme menes personer og organisasjoner som er villige til å bruke vold for å nå sine politiske, ideologiske eller religiøse mål. Den voldelige ekstremismen kan være relatert til høyre-ekstremisme, venstreekstremisme, ekstrem islamisme m.m.

Radikalisering

Radikalisering er en prosess som under gitte forutsetninger kan føre til at en person i økende grad aksepterer bruk av vold for å nå politiske, ideologiske og religiøse mål. Prosessen kan være svært kompleks med mange faktorer som spiller inn eller en mer enkel prosess hvor noen få faktorer blir avgjørende.

Avradikalisering

Avradikalisering er en prosess som under gitte forutsetninger kan føre til at en person i mindre grad aksepterer bruk av vold for å nå politiske, ideologiske og religiøse mål.

Hatkriminalitet

Voldelig ekstremisme er hatkriminalitet. Hatkriminaliteten kan også omfatte trusler, skadeverk m.m. Oslo politidistrikt har utgitt en rapport om hatkriminalitet i 2013. Hendelsen i regjeringskvartalet 22.07.2011 og drapet på Benjamin Hermansen på Holmlia i 2001 er de mest alvorlige hatkriminalitets-sakene i Oslo i nyere tid.

Nettekstremisme

Radikalisering og voldelig ekstremisme på internett. Nettekstremismen består i å fremme ekstreme ideologier og ytringer på internett, som kan rammes av straffeloven § 135 om diskriminerende og hatefulle ytringer.

Mulige bekymringstegn

Her er noen tips til mulige bekymringstegn eller signaler. Listen er ikke utfyllende. Enkelte av de oppsatte bekymringstegnene trenger ikke å være uttrykk for radikaliserings dersom de vurderes isolert sett. Det er viktig å vurdere bekymringstegnene samlet og ut fra individets totalsituasjon.

Ofte er det summen av flere bekymringstegn som danner grunnlag for bekymring.

BEKYMRINGSTEGN

Uttalelser/ytringer

- Intoleranse for andres synspunkter
- Fiendebilde – vi og dem
- Konspirasjonsteorier
- Hatretorikk
- Sympati for absolutte løsninger som avskaffelse av demokrati
- Legitimerer vold
- Trusler om vold for å nå politiske mål

Interesser/utseende/symbolbruk

- Appellerer til og søker etter ekstremistisk materiale på nett
- Endrer utseende, klesdrakt m.m.
- Benytter symboler knyttet til ekstremistiske idealer og organisasjoner
- Slutter på skolen, med fritidsaktiviteter m.m.

Aktiviteter

- Opptatt av ekstremisme på internett og sosiale medier
- Deltar på demonstrasjoner og voldelige sammenstøt med andre grupper
- Bruker trusler og vold som følge av ekstremisme
- Hatkriminalitet
- Reisevirksomhet som kan føre til økt radikaliserings og kontakt med ekstremister

Venner og sosiale nettverk

- Endrer nettverk og omgangskrets
- Omgås med personer og grupper som er kjent for ekstremisme
- Omgås i grupper der det utøves trusler, vold og/eller annen kriminell virksomhet
- Medlem i ekstremistiske grupper, nettverk og organisasjoner
- Isolerer seg
- Mangler venner

Generelle risikofaktorer

Mange av de samme risikofaktorene som man finner knyttet til rus, kriminalitet og senere marginalisering kan gjøre seg gjeldende i radikaliseringsfeltet. Det er viktig å ta bekymringstegnene som tidligere nevnt på alvor, selv om den enkelte ikke har noen av de nevnte risikofaktorene knyttet til seg. Nedenfor finner du mulige risikofaktorer.

RISIKOFAKTORER

Personlige faktorer	Marginalisert/diskriminert	Traumatiske opplevelser
	Betrakter seg selv som et offer	Søkende etter svar
	Skolerelaterte problemer	Individuell sårbarhet
	Psykiske problemer	Mangler kunnskap
	Mangler tilhørighet/søker tilhørighet	Mangler selvkontroll/impulsiv
Familiemessige faktorer	Påvirkning av transnasjonalt familieliv og nettverk	Ekstreme sympatier hos venner, familie eller slekt
	Sosiale problemer i familien	Psykiske problemer i familien
	Rusmisbruk	Fattigdom eller arbeidsledighet
	Vold eller annen omsorgssvikt	Dårlig samspill i familien
Sosiale faktorer	Livsstil som omfatter kriminalitet tilhørighet	Mangler tilhørighet/søker
	Marginalisert ungdomstid	Arbeidsledig
	Opplevd diskriminering	Utrygt lokalområde
	Negativ påvirkning av venner	Lav sosial status
	Liten/ingen deltakelse i sosiale felleskap	
Motivasjonsfaktorer	Behov for felleskap	Anerkjennelse
	Spenning	Beskyttelse
	Ekstremistiske forbilder	Føler at ens religion, kultur, land, nasjon m.m. er under angrep
Ideologiske og kulturelle	Politisk debatt – kulturell identitet	Misnøye med sosial og økonomisk urettferdighet
	Legitimering og rettferdiggjøring av vold for å nå sine mål	Sympati for absolutte løsninger som avskaffelse av demokrati
	Polariserende fiendebilde	

Hva gjør jeg ved bekymring?

Her finner du råd om hvordan du går fram når du er bekymret for at en person står i fare for å bli radikalisert. Tidlig innsats er et mål innenfor det forebyggende arbeidet med barn og unge, og vi ser at dette også er viktig innenfor denne gruppen. Dersom du er bekymret for at en person er i en radikaliseringsprosess, er det en rekke ressurser og instanser du kan støtte deg til i kommunen, og hos det lokale politiet.

PRIVATPERSON

Er du privatperson og er bekymret for økende grad av radikalisering hos en venn, en nabo, en kollega, et barn, en forelder, øvrige familiemedlemmer, noen i din forening, menighet eller i fritidsarenaen kan du gjøre følgende:

Ta bekymringen på alvor

Gjør klart for deg selv hva de er urolig for og tenk igjennom hva du trenger for å redusere din egen uro. Ta ansvar for din bekymring.

Rådfør deg med fagfolk

Rådfør deg med politi, Alarmtelefonen eller andre fagfolk, ved fortsatt bekymring. Du kan også velge å være anonym.

Alarmtelefonen for barn og unge	116 111
PST – politiets sikkerhetstjeneste	
(be om å bli satt over)	02 800
Farsund Lensmannskonto	38 39 58 00

ANSATT I FØRSTELINJETJENESTEN

Er du ansatt ved skole, barnevern, NAV, psykisk helse barne- og ungdomstjenester, barnehage, mottak, fritidsklubb eller på annen måte arbeider med barn, unge eller voksne som du er bekymret for, kan du følge handlingsløypen som følger på side 10.

Når du har drøftet bekymringen med kollegaer og din leder, må dere vurdere om andre etater skal ha bekymrings-melding eller om andre etater skal kontaktes for samarbeid. Bekymringen følges om nødvendig opp med en bekymringssamtale og en avklaring før det eventuelt settes inn relevante, forebyggende tiltak.

Informasjons- og taushetsplikt, samtykke og plikt til å avverge lovbrudd

HANS E. ANDERSEN
DANIEL CHRISTIAN BRØDVIK
STEEN CARLSEN - SAGRO BRANGE
JAKOB MAGNUS FROELAND
GORNHILD GUNDVISTEN
GUTTHORP JACOBSEN
AUGUST JOLLE - KRISTEN KOHN
ALF KOVÅG - LINDBERG
EVALE MIKALSEN
KRISTIAN RING-JØS
GABRIEL SALVENSEN
ODD KJELL STORHEIM
SÆLING SPYRSTEN
LIVNEE WANG - HANFJØR WANG

Dersom du er offentlig ansatt, gjelder det samme lovverk vedrørende samarbeid, som i alle andre saker hvor flere samarbeidspartnere er involvert.

Den enkeltes tjenestes lovverk må tas hensyn til ved deling og lagring av informasjon.

Regler for sensitive personopplysninger kan være relevante. En persons politiske og/eller religiøse oppfatning er å anse som en sensitiv personopplysning, jf. Personopplysningsloven § 2. Et samarbeid bør bygge på anonymisering eller et samtykke. **Vi minner for øvrig om at plikten til å avverge alvorlige lovbrudd går foran lovgivingen om taushetsplikt** (se Avvergelsesplikten, strl. §139).

Dersom du er en privatperson, er du ikke bunden av samme regelverk i forhold.

Avvergelsesplikten Straffeloven § 139

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som unnlater å anmelde til politiet eller på annen måte å søke å avverge en straffbar handling eller følgene av den, på et tidspunkt da dette fortsatt er mulig og det fremstår som sikkert eller mest sannsynlig at handlingen vil bli eller er begått.

Avvergingsplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt.

Alvorlige bekymringer meldes direkte til politi og/eller PST.

Handlingsløype

Trinn	Handling	Ansvarlig
1	<p>Ta bekymringen på alvor</p> <p>Gjør klart for deg selv hva du er urolig for og tenk gjennom hva du trenger for å redusere din egen uro. Søk etter kunnskap om temaet og drøft gjerne med kollega, eventuelt rådfør deg med politi/barnevern. Ta ansvar for din bekymring.</p>	Den ansatte
2	<p>Drøft bekymringen</p> <p>Ta opp bekymringen med ledelsen</p>	Den ansatte, enheten, ledelsen
3	<p>Drøft bekymringen i tverrfaglige grupper som kjernegruppe og/eller ansvarsgruppe</p> <p>Dersom det gjelder elever på ungdomsskole, videregående skole eller ungdom opp til 23 år drøftes bekymringen i kjernegruppen. Eventuelt i ansvarsgruppe dersom dette er etablert rundt den unge/voksne.</p>	Den ansatte
4	<p>Bekymringssamtale</p> <p>Hvis flere instanser er bekymret for radikalisering, hatkriminalitet og ekstremisme kan politiet følge opp med en bekymringssamtale med den unge, deres foresatte eller voksne. Alvorlige bekymringer meldes videre til PST av det lokale politiet.</p>	Politi, barnevern, foresatte
5	<p>Tiltak og oppfølging av den enkelte</p> <p>Tverrfaglig samarbeid igangsettes. Finn ut hvem som koordinerer arbeidet. Utarbeid en helhetlig plan i samarbeid med den enkelte.</p> <p>Viktige tiltak: skole, jobb, bolig, økonomi, fritid, nettverk, sosial deltakelse osv.</p>	Aktører på tvers av sektorer, tillitspersoner, foresatte
6	<p>Meld bekymring til PST</p> <p>Ved fortsatt bekymring melder lokalt politi saken til PST. Du kan også selv melde saken inn til PST ved alvorlig bekymring</p>	Politi, PST, ansatt
7	<p>Ved rekruttering til kamphandlinger</p> <p>Ved informasjon om personer som har deltatt eller skal delta i væpnede kamphandlinger drøftes informasjonen med ledelsen. Vurder om varslingsplikten til politiet gjelder. Jf. Avvergelsesplikten § 139 i straffeloven.</p>	Ansatte, ledelsen, Politi, PST

DET ER MANGE OG SAMMEN-
SATTE GRUNNER TIL AT UNGE
MENNESKER KOMMER INN I EN
PROSESS HVOR DE GRADVIS
NÆRMER SEG VOLDELIG
EKSTREMISME, MEN OFTE
HENGER DET SAMMEN MED
PSYKISK SÅRBARHET,
IDENTITETSKONFLIKT OG
KONSPIRASJONSTEORIER.

MINOTENK

Mulige tiltak

Det kan benyttes en rekke metoder, tiltak og tjenester innenfor ulike sektorer og på tvers av forvaltnings-systemer i arbeidet med å forebygge kriminalitet, som også kan anvendes for å forhindre en negativ utvikling hos den radikaliserte. Her nevnes noen av de tiltakene som kan settes i gang for å snu en negativ utvikling.

Kjernegrupper for elever i ungdomsskole og på videregående trinn.

En fast tverrfaglig sammensatt gruppe med medlemmer fra skole, skolehelsetjenesten, barnevern, SLT og politi. Her kan bekymringer for rus, kriminalitet og bekymring for radikalisering meldes inn og tiltak settes i gang raskt.

<https://www.regjeringen.no/no/sub/radikalisering/veileder/aktuelle-tiltak-mot-radikalisering/id2398412/>

Bekymringssamtale

«Bekymringssamtalen» er et dialogbasert verktøy som politiet primært bruker overfor unge og deres foresatte – men kan også brukes overfor voksne. Det er et verktøy som brukes for å avdekke uønsket/kriminell adferd som kan føre til utvikling av en kriminell løpebane.

Megling og forsoning

Konflikter og overgrep kan følges opp gjennom megling i skolemegling eller konfliktråd i forsøket på å oppnå forsoning mellom partene. Politidirektoratet arbeider med å utvikle exit – strategier, mentor – og av – radikaliseringsprogrammer til bruk for alle kommuner. Dette utarbeides i henhold til den nasjonale handlingsplanen for radikalisering og voldelig ekstremisme.

Dialog som metode

Dialog er en sentral metode for å forebygge radikalisering. Dialog på tvers av tro og livssyn og mellom det offentlige og det frivillige er viktig i et forebyggende perspektiv. Det vurderes nå opprettet et “Dialog-forum” i Listerregionen. Her inviteres politi, kommune og representanter for ulike tro og livssyn møtes til dialog. (Jf. Kristiansand og Lindesnesregionen)

Ansvarsgruppe/individuell plan

For personer med sammensatte behov fra ulike kommunale tjenester kan en ansvarsgruppe etableres. Her kan individuell plan være et mulig verktøy

NAV og OT-tjenesten

Ungdommer som har droppet ut av videregående skole eller er i ferd med dette har rettigheter hos den fylkes-kommunale oppfølgingstjeneste (OT). Ungdom som er arbeidsledige har også rettigheter hos NAV.

Tett og tilrettelagt oppfølging

Kommunens oppfølgingstjenester følger opp ungdommer og voksne med rus, psykiske og sosiale utfordringer og kan gi tett individuell oppfølging til den enkelte over tid.

Ulike aktivitet- og støttegrupper

Det finnes ulike aktivitet- og støttegrupper for utsatte barn og unge både i regi av skoler, fritidsklubber, helse og sosial samt frivillige aktører. Positive møtearenaer er viktige i det forebyggende arbeidet og mange frivillige og veldedige organisasjoner har lokale tilbud.

Tegn, interne koder og symboler

Dette er symbolet på Den Nordiske Motstandsbevegelse. Pr. januar 2015 er dette den mest aktive nynazistiske bevegelsen i Norden. Den bedriver aktive vervekampanjer i hele Norge og har representanter i de fleste kommuner.

PEGIDA er en islam kritisk bevegelse, primært basert i Tyskland. Denne har spredt seg til en rekke ulike land. Her i Norge er den nå svært aktiv og avholder løpende demonstrasjoner i en rekke byer. Den hevder å være verken rasistisk eller nazistisk, og i praksis ser man at den har svært ulikesympatisører fra ulike samfunnslag og med ulike menneskesyn.

Norwegian Defence League oppstod som en Norsk del av det europeiske nettverket European Defence League. Her er en lang rekke grupperinger representert, alt fra hardbarkedede nynazistiske skinheads, til generelle islamsk fiendtlige fotballpøbler og mennesker med ulike ideologiske standpunkt. De har tilfelles en sterk skepsis til fremmedkulturell innvandring og islam. Flere aktive her har stilt på PEGIDA's demonstrasjoner.

14

Tallet 14 er en tallkode for det nynazistiske slagord bestående av 14 ord og kalles «De 14 ord» - «Vi må sikre eksistensen til vårt folk og en fremtid for våre hvite barn». Dette symbolet brukes ofte som et skjult symbol på nynazistisk tilhørighet og blir en form for skjult uniformering. Populært som smykke, ring, t-skjorte og gjerne på fotballtrøyer.

18/88

18/88 Tilsvarende overnevnte bruk. Tallene representerer nummeret i alfabetet. 1=A, 8=H. Tallene betyr: Adolf Hitler/Heil Hitler.

Profetens Ummah er en sunnimuslimsk gruppe i Norge som teologisk følger retningen salafisme. Gruppen oppfattes som islamistisk og ekstremistisk. Ordet Ummah (umma) er arabisk for «fellesskap». Profetens Ummah anerkjenner som øverste leder Abu Bakr al-Baghdadi, kalif i Den islamske staten. Den islamske staten er en militant, ekstremislamistisk-salafistisk terroristgruppe i Syria og Irak. Flere av de sentrale medlemmene har kriminell bakgrunn.

Ytterliggående og ekstrem, men ikke voldelig gruppe. Klare motstandere av utøvende voldelig ideologi, noe som også kan fungere som vern mot ekstremisering av muslimsk ungdom i Norge. Islam Net står likevel for problematiske holdninger i flere sentrale spørsmål - De har invitert og forsvaret foredragsholdere som rettferdiggjør drap på frafalne, ekteskapsbrytere og homofile og enkelte fremmer hat mot ikke-muslimer.

Her kan du få råd og veiledning:

Alarmtelefonen for barn og unge	116 111
Agder Politi, forebyggende koordinator – radikaliserings (Rose Olsen)	02 800
Omar Sadiq, daglig leder – Plattform/Stiftelsen Arkivet	38 10 74 00 / 951 80 800
Politiet	02 800
PST – politiets sikkerhetstjeneste (be om å bli satt over)	02 800
Farsund Lensmannskontor	38 39 58 00
SLT koordinator i Farsund kommune	920 82 949

Nettsider, informasjon og lenker.

https://www.regjeringen.no/contentassets/c74e3bb8914f41abaad0ac713ac24983/handlingsplan-mot-radikalisering-og-voldelig-ekstremisme_2014.pdf

Dette er nettsiden til departementene med informasjon om radikaliserings og voldelig ekstremisme. Nettsiden er for deg som ønsker hjelp, råd eller kunnskap om radikaliserings og voldelig ekstremisme. Den kan være nyttig for ansatte i skoler, barnevern og politi, eller for andre som jobber med ungdom, foreldre og de unge selv.

For råd og veiledning, se også:

<https://www.regjeringen.no/no/sub/radikalisering/id2001759/>

www.utveier.no

www.radikalisering.no

Plattform:

Norsk Institutt for Forebygging av Antidemokratiske Krefter og Voldelig Ekstremisme er, i norsk sammenheng, et unikt tverrfaglig miljø for forebygging av antidemokratiske krefter og voldelig ekstremisme.

<http://www.stiftelsen-arkivet.no/plattform>

Farsund kommune

2016